

Тарас Гринівський

**ВАСИЛЬ СІМОВИЧ — РЕДАКТОР, ВИДАВЕЦЬ,
ПОПУЛЯРИЗАТОР ТА ДОСЛІДНИК
УКРАЇНСЬКОГО ДРУКУ НА БУКОВИНІ**

Стаття присвячена аналізу редакторської, видавничої та книгознавчої діяльності Василя Сімовича у контексті просвітницьких процесів Буковини початку ХХ ст. Охарактеризовано його співпрацю з письменниками, періодичними виданнями, національними товариствами «Молода Україна» та «Січ».

Джерельну базу становлять архівні матеріали, тогочасні періодичні видання, спогади сучасників, епістолярна спадщина Василя Сімовича, праці українських дослідників.

Ключові слова: історія друку, буковинське книговидання, редактор, видавнича програма, буковинські товариства, Сімович.

Taras Hrynivskyi

**VASYL SIMOVYCH — EDITOR, PUBLISHER,
PROMOTER AND RESEARCHER
OF UKRAINIAN PRINTING IN BUKOVYNA**

The article deals with the analysis of the editorial, publishing and bibliographical work of Vasyl Simovych in the context of educational movements in Bukovyna at the beginning of the 20th century. His cooperation with the writers, periodicals, national societies «Moloda Ukraina» and «Sich» has been characterized.

The source base of the research consists of archival materials, periodicals, memoirs of the contemporaries, epistolary legacy of Vasyl Simovych, works of Ukrainian researchers.

Keywords: print history, Bukovyna book publishing, editor, publishing program, Bukovyna society, Simovych.

Мета нашого дослідження — аналіз редакторсько-видавничої та книгознавчої діяльності Василя Сімовича у контексті просвітницьких процесів Буковини початку ХХ ст. Завдання — охарактеризувати редакторсько-видавничу діяльність В. Сімовича у чернівецький період діяльності (1900–1914 рр.), дати загальну характеристику його книгознавчій спадщині. Джерельну базу становлять періодичні видання початку ХХ ст., спогади сучасників, епістолярна спадщина В. Сімовича, праці тогочасних та сучасних українських дослідників.

Василь Сімович — непересічна особистість не лише Буковини, а й України загалом. Це мовознавець, літературознавець, книгознавець, редактор і видавець, перекладач, активний учасник культурно-просвітницьких процесів краю початку ХХ ст. Був бібліотекарем «Буковинського Бояна», секретарем «Руської Бесіди», заступником голови відділу історичного товариства, редактором видавництва студентської громади «Молода Україна», співорганізатором видавництва «Січ» (1901–1902 рр.), технічним редактором газет «Гасло» і «Селянин» (1902–1904 рр.), долучався до редагування книжкової серії для молоді та газети «Буковина».

Його життєвий та творчий шлях можна поділити на декілька різних періодів: чернівецький, таборовий, празький та львівський. Нас у межах цього дослідження цікавитиме перший.

Початок редакторської праці В. Сімовича припадає на студентські роки. Саме тоді він почав активно співпрацювати з газетою «Буковина» та виданнями Революційної Української Партії «Гасло» і «Селянин», що виходили в Чернівцях. Однак робота у періодиці — це більше набуття досвіду. Активно як редактор Василь Сімович проявив себе уже у товариствах «Молода Україна» та «Січ».

Характерною особливістю діяльності тогочасних національних організацій було створення мережі власних читалень, а також видавництв та друкарень. Як зазначає

О. Добржанський: «Видавничою справою займалися ледве не всі просвітні та фахові товариства» [3, с. 413–414]. Не були осторонь «Молода Україна» та «Січ».

У своїй праці «До видання першого збірника Черемшининих новель “Карби” (Спомини редактора)» В. Сімович згадував: «В нашому товаристві (“Молода Україна”. — Т. Г.) більша половина членів дуже цікавилася українським та всесвітнім письменством [...], й тим-то в нас зародилася думка про своє власне видавництво. Всі ми були бідні, а проте кожний склав якийсь “пай”, десь у д-ра Льва Когута (адвокат у Чернівцях) нашлося призьбраних із “годин” (лекцій) трохи грошей [...] і з 100 кор. капіталу ми почали “Видавництво академічного товариства «Молода Україна» в Чернівцях” — під моєю редакцією. Спершу ми думали видавати в українському перекладі твори тих великих українців, що по-українському не писали (Гоголь, Короленко, Потапенко...), видали навіть першим числом “Ревізора” Гоголя в моєму перекладі, але ж із часом програма в нас змінилася, не стало перекладників, не стало грошей і доводилося видавати, що було можна» [4, с. 619]. Тут варто зазначити, що на зміну видавничої програми вплинула також різка критика з боку тогочасних українських літературних діячів, які порадили молодому видавництву не «пхати людей, що самі цього не хотіли» (Леся Українка), не «загортати силоміць до нас людей, що ніколи не почували себе нашими, не робили для нас нічого, а навпаки, може, ще й шкодили» (Володимир Гнатюк).

Тут стала в нагоді співпраця з газетою «Буковина»: «Видання коштували нам розмірно небагато. Річ у тому, що я й покійний др. Микола Левицький працювали тоді при “Буковині”, могли друкувати в фейлетонах те, що на наш погляд, могло бути цікаве для читача цієї газети, й опісля робити з цих фейлетонів одбитки. Такою відбиткою вийшов і “Ревізор” [...] і “Сільська вчителька” (ч. 2) якогось Яблочкова [...]. Такою відбиткою з “Буковини” вийшли влітку 1901 й “Кар-

би” — новелі із гуцульського життя “Йвана [...] Семанюка” (Марка Черемшини. — Т. Г.), як ч. 3 нашого видавництва» [4, с. 619]. А вже 1903 р., після об’єднання «Молодої України» і «Союзу» в нове товариство «Січ», було створено окремий комітет, який займався продовженням видавничого проєкту. У передмові до книжечки М. Горького «Міщани» викладено основні засади його діяльності: «[...] ми подаватимемо в нашій бібліотеці, як в одинокому белетристичному видавництві на Буковині, оригінальні твори українських письменників і викінчені переклади найліпших європейських авторів. [...] До кожного твору долучено буде переднє слово. У нашій бібліотеці знайдуть пристанок і молоді наші автори» [2, с. 5–6].

Отже, у цей час він був ініціатором, редактором і часто — перекладачем творів («Карби» Марка Черемшини, «Відгуки» Лесі Українки, «Серце» А. Крушельницького, «Скупар» Ж.-Б. Мольєра, «Міщани» М. Горького тощо).

Він «знайомиться і підтримує тісні контакти з багатьма українськими письменниками — Б. Грінченком, Лесею Українкою, І. Франком, В. Щуратом, О. Кобилянською, О. Маковеєм, В. Стефаником, М. Черемшиною та ін.» [1, с. 9]. Незважаючи на молодий вік, його авторитет як редактора швидко визнали у професійних колах і літератори не боялися подавати свої твори до друку. Наприклад, Леся Українка у листі до О. Кобилянської від 27 листопада 1901 року зазначала: «Поручаю свої вірші (“Відгуки”) опіці божій та Сімовичевій» [7, с. 295]. «Ніяких умов вона не ставила, а домогалася тільки, щоб видання було “чепурненьке” та щоби коректа була переведена “по-людському”, за рукописом. Щодо правопису, то залишала цілком вільну руку: — Кладіть собі над “і” дві, а то й чотири точки, де вам подобається, мені однаково», — згадував про цю співпрацю В. Сімович у спогаді «Леся Українка на Буковині: Спомини» (у кн. «Листування Лесі Українки з Й. Маковеєм») [5, с. 56–57]. І це при тому, що видавництво не завжди мало змогу навіть виплатити авто-

ру гонорар: «Гонораром автора було декілька примірників, він і не жадав нічого більше (та ми були б і не дали, бо теж не мали) — збіркою ж, як писав мені, він був задоволений» [4, с. 621].

Загалом його активна редакторсько-видавнича діяльність на Буковині протривала до 1914 року. Проте, навіть перебуваючи за межами краю, продовжував слідкувати за тутешніми національно-просвітницькими процесами, про що свідчать його публікації. Нас вони цікавлять з прив'язкою до історії буковинського книговидання. Часто це праці із суміжних сфер, які так чи інакше є дотичними до нашої теми. Їх можна об'єднати за кількома критеріями: *розвиток буковинських національних товариств* («Розвиток студентського життя в Чернівцях» (1908), «Українське шкільництво на Буковині» (1932), «П'ятдесятиліття товариства “Народний дім” у Чернівцях» (1934)); *літературознавчі праці* («Ольга Кобилянська. (З нагоди п'ятдесятиліття її вродин і двадцятьлітнього ювілею її літературної діяльності» (1914), «Бібліографія творів О. Кобилянської» (1927), «Моє перше знайомство з творами О. Кобилянської» (1928)); *спогоди про видатних громадських діячів Буковини* («Перший редактор видань “Просвіти”. Із нагоди століття народин Федьковича (1834–1934)» (1934), «Сидір Воробкевич (З нагоди століття народин)» (1936), «Ярослав Весоловський на Буковині» (1934), «Два заслужені українські діячі на Буковині — о. Юрій Калинюк, д-р Лев Когут» (1938); *історія буковинського книговидання* («До видання першого збірника Черемшининих новель “Карби”. (Спомини редактора)» (1927), «Видавнича справа на Буковині в останньому десятилітті (1918–1928)» (1928)). Усі вони є цінним джерелом вивчення буковинського книговидання початку ХХ ст. (див. Сімович В. Праці у двох томах. Том 2: Літературознавство. Культура. Чернівці, 2005). Однак обсягові обмеження не дають нам змоги для детального огляду. Залишаємо за собою право глибшого аналізу у подальших розвідках.

Загалом, попри різноплановість своєї діяльності і зосередженості на проблемах українського мовознавства, творча спадщина В. Сімовича зробила значний внесок у розвиток буковинського редакторсько-видавничого процесу і є цінним джерелом для досліджень книгодруку краю першої половини ХХ ст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус М., Терлак З. Василь Сімович (1880–1944): Життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 1995. 180 с.
2. Горкий М. Міщани. Чернівці. 1903. 130 с.
3. Добржанський О. Національний рух українців Буковини другої половини ХІХ — початку ХХ ст. Чернівці. 1999. 574 с.
4. Сімович В. До видання першого збірника Черемшининих новель «Карби» (Спомини редактора) // Сімович Василь. Праці у двох томах. Том 2: Літературознавство. Культура. Чернівці, 2005. С. 618–622.
5. Сімович В. Листування Лесі Українки з Й. Маковеєм. Львів, 1938. 80 с.
6. Сімович В. Праці у двох томах. Том 2: Літературознавство. Культура. Чернівці : Книги — ХХІ, 2005. 904 с.
7. Українка Леся. Зібрання творів у дванадцяти томах. Т. 11: Листи (1898–1902). К., 1978. 477 с.